

İlkokul Öğrencileri Sınıf Öğretmeni Değişimini Nasıl Algılıyor?*

How Primary School Students Perceive Primary School Teacher Exchange?

Mustafa Erol**

Mustafa Başaran***

To cite this article/ Atıf için:

Erol, M. ve Başaran, M. (2020). İlkokul öğrencileri sınıf öğretmeni değişimini nasıl algılıyor?. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(4), 1196-1213.
doi: 10.14689/issn.2148-2624.8c.4s.6m

Öz. Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmeninin değişmesinin ilkökul öğrencilerini nasıl etkilediğini tespit etmektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji; verilerin toplanıp işlenmesi için yarı yapılandırılmış görüşme ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. 2017–2018 eğitim-öğretim yılında İstanbul’da bir devlet ilkökulunda yürütülen çalışmada, çalışma grubunun belirlenmesi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Toplanan veriler içerik analizi ile analiz edilmiş; ilkökul öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin değişmesine yönelik düşünceleri tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin öğretmen değişikliğine bağlı olarak üzüntü duydukları, okula yeniden başlamış gibi hissettikleri; kullandıkları metaforların ise değişimi ve tükenmeyi vurguladığı belirlenmiştir. Ayrıca sınıf öğretmeni değişikliğinin öğrencilerin öğretmen algısını da olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmenliği, sınıf öğretmeni değişimi, ücretli ve sözleşmeli öğretmenlik

Abstract. The aim of this study is to determine how the changing of the primary school teacher affects the students. Method of research is qualitative research. Semi-structured interview and content analysis techniques were used for data collection and processing. The study conducted in a public primary school in Istanbul in the academic year of 2017-2018. To determine the study group criterion sampling technique that is among the purposeful sampling methods was used. The collected data were evaluated by content analysis and the thoughts of the students about the changing of primary school teachers were identified. As a result of the analyzes, the students feel sad due to the changing of teachers and feel like they have started school again. The metaphors they use are emphasized to change and depletion. In addition, it has been observed that the changing of primary school teacher has a negative effect on students' perception of teachers.

Keywords: Primary school teacher, primary school teacher exchange, paid and contracted teaching

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 07.11.2019

Düzeltilme Tarihi: 08.10.2020

Kabul Tarihi: 15.10.2020

*Bu çalışma “17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu”nda sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın gözden geçirilmiş ve geliştirilmiş halidir (11-14 Nisan 2018, Ankara).

** Sorumlu Yazar / Correspondence: Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye, merol@yildiz.edu.tr ORCID: 0000-0002-1675-7070

*** Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye, mbsrn@yildiz.edu.tr ORCID: 0000-0003-1684-5852

Giriş

Yaşamımızın bütün evrelerinde yaygın bir şekilde kullanılan ve uygulanan eğitim, insanın sosyal bilinci içerisinde (Dewey, 2014) formal veya informal olarak gerçekleşmekle birlikte (Erol ve Erol, 2018), toplumun varlığını sürdürmesine katkıda bulunan toplumsal birikimi bireylere aktarma konusunda da en önemli kurumlardan birisidir (Orhan ve Dağcı, 2015). Eğitim, toplumsal hedefler doğrultusunda ve bireylerin, kendi potansiyellerine dayalı olarak davranışlarını değiştirme yoluyla onların gelişimine katkıda bulunma süreci olarak tanımlanmaktadır (Şimşek, 2017). Bu süreç ailede başlamakta; okulda sistemli bir şekilde devam etmektedir. Okul kurumunda, çocuğa yaşam için gerekli temel bilgi ve becerilerin yanı sıra, sosyal bir kimlik kazandırmak, yaratıcılığı ve üretkenliği desteklemek de amaçlanmaktadır (Gümüseli, 2004; Yavuzer, 2012). Bu noktada kişiliğin şekillendiği ve sonraki eğitim kademelerine temel oluşturduğu için ilkökul dönemi son derece önemlidir. Bu öneme binaen ilkökul döneminde eğitim sisteminin bileşenleri tespit edilmeli ve kontrol altına alınmalıdır.

Eğitim sistemlerinin kuşkusuz en temel üç bileşeni öğretmen, öğrenci ve velidir. Eğitimin başarılı nesiller yetiştirmesi bu üç bileşenin kesintisiz işbirliği ve uyumuna bağlıdır. Carneiro'da (2008) okul ve ailenin, çocuğun geliştirilmesinde en çok işbirliği yapması gereken, en önemli etkiye sahip iki kurum olduğunu belirtmiştir. Ayrıca eğitim/öğretim yaklaşımlarının hemen hemen tamamında eğitimde başarının öğretmen-öğrenci ilişkisine dayandığı vurgulanmaktadır (Yılmaz ve Tosun, 2013; Nurmi, 2012). Maulana, Opdenakker ve Bosker (2016) da öğrencilerin motivasyonunu artırmak için, öğrenmenin merkezi durumunda bulunan öğretmenlere odaklanmak gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü öğrencilerin akademik başarı, motivasyon ve tutumları üzerinde önemli etkilerinden birisi öğrenciler tarafından algılanan öğretmen özellikleridir (Telli, Brok ve Çakıroğlu, 2008). Özellikle ilkökul kademesinde öğretmen-öğrenci ilişkisinin, öğrencinin akademik başarısı, okula uyumu ve gelişimi üzerindeki etkisi diğer tüm bileşenlerden daha önemlidir. Bu noktada öğretmen ile öğrenci arasındaki duygusal ve sosyal bağların kurulması için uzun süreli birlikteliklerin sağlanması gerekmektedir.

Öğrenme evrensel bir uğraştır: Anne çocuğa, büyükler küçüklere, öğretmenler öğrencilere sürekli olarak bir şeyler öğretme gayretindedir. Ancak etkili öğrenme için öğreten ve öğrenen arasında etkili bir duygusal bağın da kurulması gerekir (Çetin, 2001). Özellikle ilkökulda, aileden sonra çocuğun en çok zaman geçirdiği, en önemli kişinin öğretmen olduğu dikkate alındığında, öğrencilerle öğretmenleri arasındaki bağın önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Aykaç, 2012). Alanyazın (Altan, 2014; Bahar Güner, Tunca, Alkın Şahin ve Oğuz, 2015) incelendiğinde, öğretmen-öğrenci ilişkisinin akademik ve sosyal gelişim açısından en etkili olduğu öğretim kademesinin ilkökul olduğu; diğer bir deyişle bu düzeyindeki en önemli eğitim sistemi bileşeninin sınıf öğretmeni olduğu görülmektedir. Örneğin Altuner ve Başaran (2017) yapmış oldukları çalışmada ilkökul öğrencilerinin sınıf öğretmenlerini anne-babası gibi gördükleri; sınıf öğretmenini her açıdan örnek aldıkları; onlara son derece güvendikleri ve onlara duygusal olarak güçlü bir şekilde bağlandıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Ülkemizdeki ilkökullarda mevcut öğretmen istihdamının bir sonucu olarak kadrolu, sözleşmeli ve ücretli olmak üzere çeşitli statülerde öğretmenler görev yapmaktadır. Özellikle ücretli öğretmenlik, o anki ihtiyacı karşılamak üzere istihdam edilen, ihtiyaç kalkınca görevi bırakmak zorunda kalan, özlük hakkı ve sorumluluklar bakımından kadrolu ve sözleşmeli öğretmenlerden oldukça farklı bir öğretmenlik statüsüdür. Bu statünün doğal bir sonucu olarak ücretli öğretmenlik yapan öğretmenler sürekli değişmektedir. Ücretli öğretmenlik yapan bir öğretmen

kadrolu veya sözleşmeli olarak başka yere atıldığında veya daha iyi olanaklar sağlayan bir iş bulduğunda görevi bırakmakta ve bu sınıflardaki dersleri başka ücretli öğretmenler yürütmeye başlamaktadır. Bu durumda ilkökul boyunca hatta bir eğitim-öğretim yılı içerisinde bile öğrencilerin birden fazla kere sınıf öğretmeni değişebilmektedir. Bu durum, öğrenci sınıf öğretmeni arasındaki duygusal bağı koparmakta; öğrencilerin akademik başarılarının düşmesine yol açabilmektedir. Zira pedagoglar, öğretmen değişiminden en çok ilkökullardaki öğrencilerin olumsuz etkilendiğini belirtmektedir. Bu durum nedeni öğretmenlerin öğrencilere davranışları ve eğitim tarzlarının birbirinden farklı olmasından; çocukların ilk gelen öğretmenin sistemine alışmışken, yeni gelenin sistemine uymada güçlük yaşamasından ve öğrencilerin eski sınıf öğretmenlerine duygusal olarak bağlanmasından kaynaklanmaktadır (Öşzavlı ve Özberk, 2010).

Alan yazın incelendiğinde öğrencilerin öğretmenlerine yönelik düşünceleri, öğretmenleri algılama düzeyleri ve metaforik algıları üzerine birçok araştırma yapıldığı görülmektedir (Balcı, 1999; Cerit, 2008 a; Çelikten, 2006; De Guerrero ve Villamil, 2002; Ekiz ve Koçyiğit, 2013; Kalyoncu, 2012; Kırıl, 2015; Kırıl, Kırıl ve Başdağ, 2013; Saban, 2004; Saban, Koçbeker ve Saban, 2006). Ancak öğretmenleri değişen ilkökul öğrencilerine yönelik alan yazında sınırlı sayıda (Öşzavlı ve Özberk, 2010) çalışma bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili yapılmış çalışmalar konunun önemi dikkate alındığında yetersizdir. Bu çalışma ilkökul sürecinde veya dönem içinde sınıf öğretmeni değişimin öğrenciler üzerindeki etkilerini araştıran öncü nitel çalışmalardan biri olması sebebiyle önemlidir. Bu nedenle sürekli öğretmen değişimine ilişkin ilkökul öğrencilerinin görüşlerinin alınması ve bu duruma ilişkin algılarının belirlenmesi, bu konuda öğrencilerin yaşadıkları zorlukları belirlemede, öğrencilerin başarısızlıklarının altında yatan sebepleri belirlemede, öğrencilerin soruna ilişkin algılarının belirlenmesinde, yaşanan problemlere çözüm yolları üretilmesine ve temel eğitimde kadrolu öğretmen atanmasındaki sorunlara ışık tutacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda araştırmada öğretmenleri değişen ilkökul öğrencilerinin bu duruma ilişkin düşüncelerini ve bu durumu nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlara cevaplar aranmıştır.

- Sınıf öğretmeni değişen ilkökul öğrencilerinin bu değişime ilişkin duygusal tepkileri nasıldır?
- İlkokul öğrencileri sınıf öğretmeni değişimini nasıl anlamlandırmaktadırlar?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji; verilerin toplanıp işlenmesi için yarı yapılandırılmış görüşme ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Nitel araştırmalar sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan, sosyal fenomenleri, insan davranışlarını ve bu davranışların nedenlerini detaylı olarak tespit etmeyi amaçlayan ve genelleme kaygısı gütmeyen araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Güler, Halıcıoğlu ve Taşkın, 2015). Fenomenoloji ise insanların çevreleri ile olan etkileşimleri sonucu yaşamış oldukları deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını araştıran nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Sart, 2015). Bu açıdan fenomenolojik araştırmalar insanların farkında olduğu ancak konu hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığı olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Fenomenolojik araştırmaların birçok türü bulunmaktadır. Bu araştırma betimleyici fenomenolojik araştırma kapsamında

yürütülmüştür. Betimleyici fenomenolojik araştırma da temel amaç insanların algı ve deneyimlerini belirlemek; insanların yaşam deneyimlerine ilişkin bakış açısını anlamak ve onların hayatını anlamlandıran şeyleri tespit etmektir (Ersoy, 2016; Johnson ve Christensen, 2014). Bu çalışmada fenomenoloji deseninin kullanılmasının nedeni, çalışmada sınıf öğretmenleri değişen ilkököl öğrencilerinin bu deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarına odaklanılmasıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini İstanbul Esenyurt ilçesinde ilkököl 4. sınıfta okuyan ve 1., 2., 3. ve 4. sınıflarda sınıf öğretmenleri ikiden fazla kere değişen 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu gruptan gönüllülük esasına göre ve ailelerinden izin alınan 5 kız, 5 erkek toplam 10 öğrenci seçilmiş ve bu öğrencilerle çalışmaları yürütülmüştür. Çalışma grubunun belirlenmesi için, amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulması söz konusudur (Merriam, 2015). Çalışma grubu belirlenirken kullanılan ölçüt “1. sınıftan 4. sınıfa kadar en az iki kere sınıf öğretmeni değişen ilkököl 4. sınıf öğrencisi olmak” şeklinde belirlenmiştir. Aşağıda Tablo 1’de araştırmanın katılımcılarına ilişkin demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Katılımcı	Kod	Yaşı	Cinsiyeti	Öğrenim Gördüğü Sınıf Düzeyi
Öğrenci-M	ÖE-1	10	Erkek	4. Sınıf (İlkokul)
Öğrenci-O	ÖE-2	9	Erkek	4. Sınıf (İlkokul)
Öğrenci-N	ÖK-1	9	Kız	4. Sınıf (İlkokul)
Öğrenci-A	ÖE-3	9	Erkek	4. Sınıf (İlkokul)
Öğrenci-Y	ÖK-2	10	Kız	4. Sınıf (İlkokul)
Öğrenci-C	ÖK-3	11	Kız	4. Sınıf (İlkokul)
Öğrenci-T	ÖK-4	10	Kız	4. Sınıf (İlkokul)
Öğrenci-B	ÖK-5	10	Kız	4. Sınıf (İlkokul)
Öğrenci-İ	ÖE-4	9	Erkek	4. Sınıf (İlkokul)
Öğrenci-F	ÖE-5	9	Erkek	4. Sınıf (İlkokul)
Veli (Sınıf Annesi)	V-1	39	Kadın	Lise Mezunu
Okul Müdürü	OM-1	48	Erkek	Üniversite Mezunu (Sınıf Öğretmenliği)

Tablo 1.’de araştırmanın katılımcılarına ilişkin demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, sınıf) verilmiştir. Öğrenci-M, Öğrenci-T vb. araştırmaya katılan öğrencinin isminin baş harfini göstermektedir. Katılımcıların kimliklerini gizli tutma adına her bir katılımcıya kod verilmiş, araştırmanın bulgularında o kodlarla bire bir atıflar kullanılmıştır. “ÖK” kız öğrenci, “ÖE” ise erkek öğrenci anlamına gelmektedir. Örneğin; “ÖK-3” ilkökölde öğrenim gören kız öğrenciyi ve 3. katılımcıyı, “ÖE-4” ise erkek öğrenciyi ve 4. katılımcıyı temsil etmektedir. Ayrıca araştırmaya bir velide (araştırmanın katılımcılarını oluşturan sınıfın sınıf annesi) dâhil edilmiştir. Katılımcı veli araştırmanın bulgularında ve sonuç bölümünde V-1 kodu ile Katılımcı okul müdürü ise OM-1 kodu ile temsil edilmiştir.

Araştırma İstanbul’da düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının gittiği bir devlet ilkökölünde yapılmıştır. İlkokulda toplam 28 şube olup; 4 birinci sınıf, 11 ikinci sınıf, 8 üçüncü sınıf ve 5 de dördüncü sınıf bulunmaktadır. Okulun kadrolu öğretmenleri tamamı ilk öğretmenlik

deneyimlerini Doğu Anadolu veya Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan ilkokullarda yapmış; ikinci atama dönemlerinde bu okula gelmişlerdir. Okulun sınıf öğretmenlerinin neredeyse tamamı 30 yaş altı öğretmenlerden oluşmaktadır (sadece bir öğretmen 42 yaşındadır). Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin tamamı ilk fırsatta İstanbul'da bulunan daha iyi bir ilkokula tayin isteyeceğini belirtmiştir. İlkokulun sınıf mevcutları incelendiğinde birinci sınıfların ortalama 62 kişi, ikinci sınıfların ortalama 60 kişi, üçüncü sınıfların ortalama 64 kişi ve dördüncü sınıfların ortalama 57 kişiden oluştuğu görülmüştür. Birinci sınıf öğretmenlerin tamamı kadrolu öğretmenlerden oluşurken diğer sınıf kademelerinde kadrolu öğretmen sayısı toplam 11 kişidir. Özellikle dördüncü sınıf kademesinde hiçbir kadrolu öğretmen çalışmamaktadır. Okul müdürünün bu durumla ilgili açıklaması şu şekildedir: OM-1 *“Okula gelen kadrolu öğretmenleri birinci sınıfa veriyorum ve öğretmenler üçüncü sınıfa geldikleri zaman tayin isteyip gidiyor ben de dördüncü sınıflara ücretli öğretmen vermek zorunda kalıyorum”*. Ayrıca OM-1 *“öğretmen değişikliğinin öğrencilerde “akademik başarısızlığa, belirsizliğe, okula uyumda zorluğa, arkadaş ilişkilerinde geriliğe ve okula devam etmeme” gibi problemlere neden olduğunu belirtmiştir.*

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş soruların sorulduğu ve görüşme sırasında ortaya çıkan konulara yönelik yeni ve farklı soruların da sorulabildiği bir veri toplama yöntemidir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşkın, 2015; Merriam, 2015; Patton, 2015). Verilerin toplanması için araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Hazırlanan görüşme formları 2 alan uzmanı ve 3 sınıf öğretmeni tarafından değerlendirilmiştir. Yarı yapılandırılmış formlarda 5 tane temel soru bulunmaktadır. Görüşmeler araştırmacılar tarafından, okul çalışanlarının bulunmadığı bir sınıfta yapılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler ortalama 40 dakika sürmüştür. Bütün görüşmeler veri kaybını en aza indirme adına ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte elde edilen veriler yazıya dökülmüş ve içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizi bir veya birden çok metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, deneyimlerin veya her boyuttaki dilsel öğelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökmek için kullanılan bir veri analizi yöntemidir (Kızıltepe, 2015). İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklamaya yardımcı olacak ilişkilere veya temalara ulaşmaktır. İçerik analizinde yapılan işlem temelde birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bunun için araştırmacı tümevarımcı analiz yapar. Tümevarımcı analizde önce içerik kodlanmakta sonra bu kodlardan kavramlara ve nihayet elde edilen kavramlardan temalara ulaşılmaktadır. Kodlama, içerikte yer alan anlamlı bölümlerin (bir sözcük, cümle, paragraf gibi) tespit edilmesidir. Kavram ise ulaşılan kodlara isim verilmesidir. İçerik analizinin son aşamasında ise Tema oluşturulmaktadır. Bu aşamada araştırmacı içerik analizinde elde ettiği kavramları belirli bir tema altında sınıflandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Nitel araştırma temelde yorumlamaya dayalı bir araştırma olduğundan araştırmacılar, katılımcılarla yoğun ve sürekli etkileşim içerisinde olmak durumundadır (Creswell, 2017). Bu temel ilkeye bu araştırmada da uyulmuştur. Ayrıca araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini artırmak için aşağıdaki işlemler yapılmıştır:

- Öğrenciler çalışma grubuna gönüllülük esasına göre seçilmiştir.
- Nitel araştırmada geçerlilik genellikle veri içerisinden çıkarılan anlamlar ve sonuçlarla ilişkili olduğundan (Güler, Halıcıoğlu ve Taşkın, 2015) araştırma verileri farklı bir araştırmacı tarafından da kontrol edilmiş ve benzer temalara ulaşıp ulaşılmadığı kontrol edilmiştir.
- Yarı yapılandırılmış formda kullanılan soruların anlaşılabilirliği ve konuya uygunluğu iki alan uzmanı tarafından ayrıca kontrol edilmiştir.
- Hazırlanan görüşme formundaki soruların amacına uygunluğunu anlamak için ilk önce 6 öğrenci ile pilot uygulama yapılmış hem soruların anlaşılabilirliği ölçülmüş hem de asıl uygulama öncesi tecrübe edinilmiştir.

Bu çalışmada araştırmacılar veri toplama sürecinde ve verilerin analizinde doğrudan yer almış, bir araç görevi üstlenmiş, veri toplama sürecinde ve veri analizinde mümkün olduğunca nesnel olamaya özen göstermişlerdir. Ayrıca yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırmaya katılmayı kabul ediyorsanız ilk sorudan başlamak istiyorum. Araştırmada kullanılan araştırmacı gönüllüğü, aydınlatılmış onam ve bilgilendirilmiş olur formu aşağıda verilmiştir.

Çalışma "öğretmenleri değişen ilkökul öğrencilerinin bu durumu nasıl anlamlandırdıkları" adına yapılacaktır. Araştırmada elde edilen veriler sadece bilimsel çalışmalar için kullanılacak başka herhangi bir şey için kesinlikle kullanılmayacaktır. Eğer sorularda farklı bir durum görürseniz cevaplamaya bilir araştırmadan vaz geçebilirsiniz. Elde edilen veriler isminizi belli edecek şekilde değil kod verilerek analiz edilecektir.

- Aşağıda imzası olan ben çocuğumun "İlkokul Öğrencileri Sınıf Öğretmeni Değişimini Nasıl Algılıyor" başlıklı çalışmasına katılmasını kabul ediyorum.
- Bu çalışmayı yürüten Arş. Gör. Mustafa EROL ve Doç. Dr. Mustafa BAŞARAN çalışmanın yapısı, amacı ve muhtemel süresi, hakkında ayrıntılı sözlü ve yazılı bilgi verdi.
- Araştırmacı ilkökul öğrencileri sınıf öğretmeni değişimini nasıl algılıyor ile ilgili bilgilerin ayrıntılarını açıklama ve çocuğumla ilgili sırları koruması şartıyla bu çalışmayı yapmasına izin veriyorum.
- Bu çalışma sonuçlarının kullanılmasını kısıtlamayacağımı ve yayın, rapor ve benzeri bilimsel dokümanlarda kullanabileceğini kabul ediyorum.
- Bu çalışmadan çocuğumu istediğim zaman çıkarabileceğimi anladım.

Bulgular

İlkokul öğrencilerinin öğretmen değişimine ilişkin görüş ve algılarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmanın bulguları bu bölümde verilmiştir. Araştırmanın alt problemleri olan iki ana soru çerçevesinde; birinci soru üç ikinci soru iki tema altında toplanmıştır.

Alt Probleme İlişkin Bulgular: Sınıf Öğretmeni Değişen İlkokul Öğrencilerinin Bu Değişime İlişkin Duygusal Tepkileri Nasıldır?

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda öğrencilerin öğretmen değişimine ilişkin duygusal tepkilerinin üç tema altında toplandığı görülmüştür. Bu temalar “Öğretmen Değişikliğinin Hissettirdikleri” “Sil Baştan” ve “Ben Öğretmen Olsam Gitmezdim” şeklinde tanımlanmıştır. Bu temalara ilişkin analizler tema başlıkları ile aşağıda sunulmuştur.

Tema 1: Öğretmen Değişikliğinin Hissettirdikleri

Kavramsal çerçevede de belirtildiği gibi eğitim öğretim faaliyetlerinin en temel öğelerinden ikisi öğretmen ve öğrencidir. Öğretmenler öğrencilere birçok konuda destek vermekte ve onları hayata hazırlamaktadırlar. Bu etkileşimin doğal sonucu ise öğrencilerin öğretmenlerine duygusal olarak bağlanmasıdır. Öğretmen-öğrenci etkileşiminin en yoğun olduğu dönem ise ilkökul dönemidir. Bu dönemde öğretmen öğrencilerin ailelerinden sonra en fazla zaman geçirdiği kişidir. Ancak sınıf öğretmenlerinin çeşitli sebeplerden dolayı değişmesi öğrencileri duygusal açıdan olumsuz etkilemekte; öğrenciler tarif ederken zorlandıkları bazı olumsuz duygular yaşamaktadır. Bunlar çaresizlik, değersizlik, üzüntü, kaygı, cezalandırılma, kıskançlık, vb. duygular olarak adlandırılabilir. Bu tema içerisinde değerlendirilen bulgular aşağıda öğrenci ifadelerinden birebir alıntılama yolu ile ifade edilmiştir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde öğrencilerin tamamı sınıf öğretmenine alıştıklarını ve değiştiğinde çok üzülüklerini ifade etmişlerdir. Örneğin ÖK-1 “*Artık öğretmenimin değişmemesini isterim. Okulun bitmesine az kaldı artık değişmesin, bu çok zor*”. ÖE-1 ise, “*Öğretmenimi çok sevdim. Gidince çok üzülüm*” ifadeleri ile durumu açıklamışlardır. Benzer şekilde ÖK-2’de “*Öğretmenler beni çok üzdüler; ben Ö hocanın acısını hala yaşıyorum. Onu unutmam tam bir sene aldı. Bence tek bir öğretmenle okulu bitirenler çok şanslı*” cümleleriyle açıklamıştır. Diğer bir deyişle sınıf öğretmeni değişimine öğrencilerin ortak duygusal tepkisi üzüntüdür. Ayrıca öğretmen değişikliği sonucu bazı öğrenciler üzüntülerini öğrenilmiş çaresizlik yolu ile açıkladıkları belirlenmiştir. ÖE-3 “*...Ö öğretmen değiştiğinde de Y öğretmen gittiğinde de çok üzülüm; diğerlerin de hiç üzülmedim. Ne de olsa onlar da değişecekti...*” şeklindeki öğrenci görüşü bu durumu destekler niteliktedir.

Öğretmen değişikliğinin sebebini bazı öğrencilerin sınıfa/ kendilerine bağladığı ve öğretmenlerini üzdükleri/dinlemedikleri için onların da sınıfı cezalandırdığını düşündükleri görülmüştür. Örneğin ÖE-2 [Öğretmeni kendisine sürekli kızdığı için hiç öğretmeni dinlemediğini belirttikten sonra] “*Aynı kutuplu mknatıs gibi bir birimizi itiyoruz. Bu durum benden kaynaklanıyor [Öğretmen değişikliğinden bahsediyor]. Ben yeni öğretmenlerle bir türlü anlamıyorum ve öğretmenler de bırakıp gidiyor. Arkadaşlarım çok üzülüyor*”. Bu araştırma bulgusu incelendiğinde öğretmen değişikliğini öğrencilerin, bir ceza gibi algıladığı şeklinde de

yorumlanabilir. Ayrıca sınıf öğretmeni değişikliği bazı öğrencileri öğretmenlerinin yine değişebileceği hususunda da kaygılandırmaktadır. ÖE-4 ve ÖK-5'in görüşleri bu durumu desteklemektedir, *"Her dakika sanki öğretmenimiz gidecek de başka bir öğretmen gelecek diye düşünüyorum"*, *"İngilizce dersine başka bir öğretmen geldiğinde ben onun hep derslerimize gireceğini sandım"* ifadeleri öğrencilerin öğretmen değişikliğinden kaygı duyduklarını göstermektedir.

Öğretmen değişikliğinden kaynaklı sorunların ilkökul öğrencilerini duygusal olarak olumsuz etkilediği söylenebilir. Bu noktada ilkökul öğrencilerin yaşadığı bu olumsuzluklar (üzüntü, kaygı, cezalandırma vb.) öğrencilerin akademik başarılarını ve okula bağlılıklarını da olumsuz etkileyebilmektedir. Nitekim V-1 *"Bunun bir büyüğü farklı bir okulda hep aynı öğretmenle devam etti. Bu (çocuğundan bahsediyor) çok şanssız sürekli öğretmeni değişti ve abisinden geride kaldı. Çocuğum okula bile gitmek istemez hale geldi"* diyerek bu durumu ifade etmiştir. Bu noktada ilkökul öğrencilerin öğretmenlerine karşı geliştirdiği olumsuz duygular çocukları birçok yönden etkilemektedir.

Tema 2: Sil Baştan

Çalışma grubundaki öğrencilerin neredeyse tamamı, öğretmen değişikliklerinin sanki okula yeniden başlıyormuş hissi verdiğini belirtmişlerdir. Örneğin ÖK-1 *"Okulu Aydın öğretmenimle (öğrencinin birinci sınıftaki öğretmeni) bitirmek isterdim. Çünkü her gelen bir öğretmene alışana kadar okul bitti ve sürekli yeniden okula başladım sanki"* ifadeleri ile bu durumu açıklamıştır. Benzer şekilde ÖE-4'de *"Keşke öğretmenimiz değişmeseydi. Gelen öğretmene alışmak zor oluyor. Onunla konuşmak veya bize nasıl davrandığını öğrenmemiz için aradan zaman geçmesi gerekiyor"* ifadeleri ile öğretmen değişikliğinin okula yeniden başlama hissi yarattığına vurgu yapmıştır.

Bu durumun sebebi şu şekilde açıklanabilir: Yeni bir öğretmene alışmak, aynı zamanda onun disiplin anlayışını, iletişim biçimini, ders anlatım tarzını anlama ve buna uyum sağlama sürecidir. Bu süreç öğretmen veya öğrencinin kişisel özelliklerine göre bazen uzun ve sıkıntılı bir süreç olabilmektedir. İlkokulun birinci sınıfında alışma süreci tamamlanmakta; süreç içerisinde meydana gelen değişimler zamana yayıldığı için öğrenci ve öğretmen için kolayca aşılabilir problemler olmaktadır. Ancak yeni bir sınıf öğretmeni öğrenciler için okula da yeni başlama anlamına gelebilmektedir.

Tema 3: Ben Öğretmen Olsam Asla Gitmezdim

Bu tema altında araştırmacıların yorumları, öğrenci ifadelerinden birebir alıntılarla desteklenerek sunulmuştur. Öğretmeni değişen ilkökul öğrencileri öğretmenleri ile empati kurmuş gitmek zorunda kalan öğretmenlerini kendi bakış açılarına göre değerlendirmişlerdir.

Öğrenciler öğretmen değişikliği sürecinde kendilerini öğretmenleri yerine koymuşlar ve kendileri öğretmen oldukları zaman asla öğrencilerini bırakmayacaklarını ve bu durumu öğrenciler duygusal olarak etkilendiklerini (ÖE-1 *Ben öğrencilerimi bırakmak istemem ve onları bırakıp gitmem benim dört tane öğretmenim değişti ve çok mutsuz oldum onlara da aynı duyguyu hissettirmek istemem*) ifade etmişlerdir. Örneğin ÖK-4 *"...Ben bir sınıf öğretmeni olsaydım öğrencilerimi bırakıp gitmezdim. Çünkü ben bir öğretmen olarak öğrencilerimin değişmesini istemezken neden onlar istesin ki..."* benzer şekilde ÖE-3 *"...Öğrencilerimi*

birakmak olmaz ki, bir öğretmen onları çocuğu gibi sevmeli. Ben öğretmen olsam onları bırakmazdım çünkü üzülürler ben de üzülürüm bırakmam. Öğrencilerimin de değişmesini istemem. Alıştığım öğrenciler varken neden başka öğrencilere yeniden alışmak zorunda kalayım ki..." ifadeleri ile öğrencilerini bırakmayacaklarına vurgu yapmışlardır.

Öğrenciler öğretmenlerinin kendilerini zorunluluktan değil bilerek ve isteyerek bıraktığını; çünkü öğretmenlerinin kendilerini sevmediğini veya yaramazlık yaptıkları için cezalandırmak amacıyla gittiğini düşünmektedirler. Örneğin ÖE-5 "*Öğrencilerime alıştırdım ve onları severdim. Neden bırakmak zorunda kalayım ki anlamadım. Öğretmenlerimiz bence bizim yaramazlık yaptığımız için bizi çok sevmiyor ondan bırakıp gidiyor başka öğrencileri okutuyor*" ifadeleri ile öğretmen değişikliğinin kendilerinden kaynakladığına vurgu yapmaktadır. Bu söylemler aynı zamanda öğrencilerin mevcut öğretmenlerden beklentileri olarak da değerlendirilebilir.

Öğrencilere öğretmenlerin çeşitli sebeplerden dolayı gitmek zorunda olabilecekleri açıklandığında ise bazı öğrenciler öğretmenlerin gitmek zorunda olabileceklerini belirtmişler ancak öğretmenlerin gitmek zorunda kalsalar bile öğrencilerini aramalarını istemişlerdir. Örneğin ÖK-3 "*Öğretmenimi (birinci sınıfta okutan sınıf öğretmenden bahsediyor) çok seviyordum o da bizi sevdiğini söylemişti. Ama gitti bir daha da aramadı. Gitmek zorunda olsa [en azından] arardı*" cümleleri ile açıklamıştır. Benzer şekilde ÖK-5'de "*Öğrencilerime alıştırdım ve onlardan ayrılmazdım. Eğer çok zorda kalırsam gittiğimde onları arardım sürekli*" ifadeleri ile öğretmenlerinin başka gitmek zorunda kalsalar bile kendilerini aramalarına vurgu yapmışlardır. Ancak bir öğrenci bu durumu kabullenememiş ve öğretmenlerin gitmek zorunda olmadıklarını, kendilerini isteyerek bırakıp gittiklerini (ÖE-2, *Öğretmen olsaydım sürekli gitmezdim. Gitmek zorunda da kalmazdım neden kalayım ki*) ifade etmiştir.

Alt Probleme İlişkin Bulgular: İlkokul Öğrencileri Sınıf Öğretmeni Değişimini Nasıl Anlamlandırmaktadırlar?

Araştırmanın ikinci alt problemi çerçevesinde öğrencilerin sınıf öğretmeni değişimini nasıl anlamlandırdıklarına ilişkin metaforlarının neler olduğu tespit edilmiştir. *Sınıf öğretmeni değişimini ilkokul öğrencileri nasıl anlamlandırmaktadırlar?* Sorusuna ilişkin verilen cevaplar incelendiğinde "*bitiş*" ve "*değişim*" olarak iki tema şeklinde ayrıldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin üretmiş olduğu metaforlar ve ait oldukları temalar Tablo 2.'de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Öğrencilerin Oluşturduğu Kavramsal Temalar ve Metaforlar

Metaforlar	Temalar
Kelebek	
Panda	Bitiş (toplam 5 öğrenci)
Dinozor	
Toner	
Tahta Kalemi	
Kiralık Ev	
Oyuncak (değiştiren çocuk)	Değişim (toplam 5 öğrenci)
Hava	
Bukalemun	
Balon (Sönmesi)	

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin, sınıf öğretmeninin değişmesini toplam 10 metaforla açıkladıkları ve bu metaforların iki temada toplandığı görülmektedir. Bu temalara ilişkin öğrencilerin ifadeleri (kodlar) aşağıdaki gibidir:

Tema 1: Bitiş

Öğrenciler öğretmenlerin sürekli değişmesini tükenen veya tükenmekte olan şeylere benzeterek (ÖK-1, *Nesli tükenmiş dinazor gibi geliyor bana sanki öğretmenlerin nesli tükeniyor*; ÖE-5, *Nesli tükenmekte olan pandalar gibi...*) açıklamışlardır. Öğrencilerden bu metaforlarını açıklaması istendiğinde öğrenciler sınıf öğretmenlerin değiştiğini ve durumun ancak bu şekilde açıklanabileceğini söylemiştir. Diğer öğrencilerin cevapları incelendiğinde de buna benzer metaforlar oluşturdukları ve benzer şekilde açıkladıkları görülmüştür. Bu bulgular öğrencilerin bir kısmının sınıf öğretmenlerinin değişmesini bitişle ilgili metaforlarla açıkladıkları şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin konuya ilişkin metaforlarını seçerken genelde nesli tükenen, tükenmekte olan veya ömrü kısa olan hayvanları tercih ettikleri görülmüştür.

Bu temada belirlenen metaforlar genellikle bitiş vurgulamaktadır. Aşağıda verilen ifadeler bu metaforların bulunduğu cümlelere örnek olarak gösterilebilir:

- *Bir kelebeğin ömrü gibi öğretmenlerimizin gelip gitmesi* (ÖE-3.)
- *Fotokopi makinesin sürekli toneri bitmesi gibi bir şey* (ÖE-1.)
- *Srayla bitmekte olan tahta kalemi gibi* (ÖK-4.)

Tema 2: Değişim

Öğrencilere niçin bu metaforları kullandıkları sorulduğunda ÖK-3, *“birinci sınıftan beri öğretmenlerimiz değişiyor sadece ikinci sınıfta öğretmenimiz bizi yıl boyunca okuttu. Diğer öğretmenlerimiz geliyor ve gidiyor. Bu durumda havanın karlı, soğuk, yağmurlu, güneşli olması gibi bir şey”* şeklinde açıklama yapmıştır. Diğer öğrencilerin de kullandıkları metaforlarla ilgili olarak metaforu bilerek kullandıklarını gösteren benzer şekilde açıklamalar yapmışlardır. Bu bulgular öğrencilerin bir kısmının sınıf öğretmeni değişimini açıklamak için değişimle ilgili metaforları seçtikleri şeklinde yorumlanabilir.

Bu temada öğrenciler toplam beş metafor üretmiştir. Şu ifadeler bu metaforların içinde bulunduğu cümlelere örnek olarak gösterilebilir:

- *“Bence hava olayları gibi bir gün başka bir gün başka”* (ÖK-3.)
- *“Bir insanın sürekli [kiralık] ev değiştirmesi gibi geliyor bana”* (ÖE-2.)
- *“Şişmiş bir balonun sıcaktan sönmeye gibi bir şey”* (ÖK-5.)
- *“Sürekli tablet değiştiren bir çocuğa benziyor öğretmenlerim”* (ÖK-2.)
- *“Aynı bukalemuna benzettim onlar da çok renk değiştiriyor”* (ÖE-5.)

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmeni değişikliği karşısında ilkökul öğrencilerinin duygusal tepkileri daha çok üzüntü, çaresizlik, değersizlik, kaygı, cezalandırılma, kıskançlık, vb. olumsuz duygular olmaktadır. Sınıf öğretmeni değişen ilkökul öğrencilerinin bu değişime ilişkin duygusal tepkileri ile ilgili olarak ilkökul öğrencilerinin söylemleri üç tema altında toplanmıştır. Bu temalar, “Öğretmen Değişikliğinin Hissettirdikleri”, “Sil Baştan” ve “Ben Öğretmen Olsam Asla Gitmezdim” olarak isimlendirilmiştir. Sınıf öğretmeni değişikliğinde öğrencilerin hissettiği öğretmen değişikliğinin hissettirdikleri temasındaki üzüntü ve olumsuz duygular, okulla ilgili bilişsel ve duyuşsal gelişimi de olumsuz etkileme potansiyeline sahiptir. Zira Öşzavlı ve Özberk de (2010) yaptıkları araştırmada öğretmen değişikliğinin, öğrencilerin başarısının düşmesine, duygusal açıdan olumsuz etkilenmelerine ve öğrenme zorluklarına neden olabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç araştırmamızın bulguları ile paralellik göstermektedir. Öğrencilerin sınıf öğretmeninin değişmesine karşı verdikleri duygusal tepkilerin bir kısmı da “Sil baştan” teması altında değerlendirilmiştir. Öğrenciler sınıf öğretmeni değişikliğini okula yeniden başlama olarak algılamaktadırlar. Bu durumun sebebi öğrencilerin, öğretmenlerinin davranışlarını, eğitim tarzlarını, disiplin anlayışlarını anlayıp ona göre hareket etmeyi öğrendikten sonra yeni gelen öğretmenin özelliklerini anlama ve beklentilerine uygun şekilde cevap vermeyi öğrenmelerinin zaman alması olabilir. Özellikle ilkökul öğrencilerinin yaşları dikkate alındığında sınıf öğretmeninin değişiminden daha fazla etkilenecekleri söylenebilir (Öşzavlı ve Özberk, 2010). İlkokul öğrencilerin sınıf öğretmeninin değişmesiyle ilgili olarak söylediklerinin bir kısmı da “Ben Öğretmen Olsam Asla Gitmezdim” teması altında incelenmiştir. Öğrenciler kendilerini öğretmenleri yerine koymuş ve öğretmen olduklarında öğrencilerini asla bırakmayacaklarını belirtmişlerdir. Bu durum, sınıf öğretmeni değişikliğinin öğrencileri duygusal olarak olumsuz etkilediği şeklinde yorumlanmıştır.

Çalışmada ilkökul öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin değişmesini anlamlandırma süreçleri ile ilgili algıları da tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar iki tema altında incelenmiştir: “Bitiş” ve “Değişim”. İlgili alan yazın incelendiğinde sınıf öğretmenleri değişen öğrencilerin bu duruma ilişkin metaforlarını belirlemeye yönelik bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Alan yazındaki çalışmalar genellikle öğrencilerin öğretmen algıları üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Bu çalışmaların sonuçları incelendiğinde ise ilkökul öğrencilerinin büyük bir kısmı sınıf öğretmenleri ile ilgili olumlu metaforlar geliştirmektedirler. Yine bu araştırma sonuçlarına göre öğretmenler öğrencilerin hayatında anne ve babalarından sonra gelmektedir. Öğrenciler sınıf öğretmenlerini “yol gösterici, koruyucu ve yönlendirici” olarak algılamaktadırlar. Öğrenciler sınıf öğretmeni algılarını açıklamak için “anne-baba, melek, karınca, ateş böceği, güneş, fener, meşale, lamba, kutup yıldızı, fener, kılavuz, pusula, ışık, rehber, kaptan, navigasyon ve yol gösterici” metaforları kullanmaktadırlar (Altuner ve Başaran, 2017; Turhan ve Yaraş, 2013; Cerit, 2008; Koç, 2014; Seferoğlu, Korkmazgil ve Ölçü, 2009; Ertürk, 2017; Karadağ ve Gültekin; 2014; Çelik, Çatalbaş ve Tombul, 2014). Bu noktada öğrencilerin sınıf öğretmeni ile ilgili olarak “anne” metaforunu kullanmaları özellikle dikkat çekicidir (Saban, 2004). Annenin çocuk için önemi düşünüldüğünde sınıf öğretmeninin de çocuk için önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları, bu bulgular ışığında değerlendirildiğinde sınıf öğretmeni değişikliğinin ilkökul öğrencilerini başta duygusal gelişim olmak üzere diğer tüm gelişim alanlarında olumsuz etkileyeceği söylenebilir. Ayrıca unutulmamalıdır ki sınıf öğretmenlerin değişimi, sınıf öğretmenliğini imajının öğrenci gözünde

olumsuz hale dönüşmesine neden olmaktadır. Bu durumda, her yeni gelen öğretmenin sınıf ortamında giden öğretmenden daha çok zorlanacağı söylenebilir.

Sürekli öğretmen değişikliğinin öğrencilerde yarattığı olumsuz duygular öğrencilerin öğretmen algısının yanını sıra okul algısını da olumsuz etkileyebilmektedir. Nitekim V-1 bu durumu “Çocuğum öğretmenin sürekli değişmesinden dolayı okula gitmek istemiyor. Öğretmeni olmadığından başka sınıflarda yeni öğretmeni gelene kadar misafir oluyor. Arkadaşlarından ayrıldığı içinde okula gitmek istemiyor. Bu durumda çocuğun okula olan ilgisi azalıyor” ifadeleri ile açıklamıştır. Özdemir ve Kalaycı (2013) araştırmasında, öğrencilerin okul algılarının olumlu yönde geliştirilmesinin, onların okula yönelik bağlılıklarını da geliştirebileceğini belirlemişlerdir. Literatür incelendiğinde okul bağlılığının davranışsal, duygusal ve bilişsel olmak üzere üç boyutunun bulunduğu söylenebilir (Jimerson, Campos ve Greif, 2003). Bu noktada duygusal bağlılık öğrencilerin öğretmenlerine ve arkadaşlarına karşı sergilediği olumlu ve olumsuz tepkileri kapsamaktadır. Sürekli öğretmen değişikliği öğrencilerin öğretmenlerine karşı olumsuz tepkiler sergilemelerine neden olmakta ve bu durum öğrencilerin okula bağlılıklarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Sınıf öğretmeni değişimine neden olan etmenlerden (öğretmenin doğum iznine ayrılması, ölüm, emekli olma, aile ve sağlık sorunları vb.) en önemlilerinden birisi ücretli öğretmenlik uygulamasıdır. Ücretli öğretmenlerin geçici statüleri gereği okula herhangi bir kadrolu öğretmenin gelmesi, müdürle uyumsuzluk yaşanması, okul kültürüne adapte olamamaları gibi nedenler öğretmen değişimindeki en büyük etmenler olarak görülmektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırma incelendiğinde, öğrencilerin ücretli öğretmenleri okulun bir üyesi olarak kabul etmedikleri (Çolak-Ölmez, 2009) belirlenmiştir. Ayrıca Turan ve Bozkurt (2010) ücretli öğretmenlerin geçici statüleri gereği okul kültürüne adapte olamadıklarını ve okulu sahiplenemedikleri için sağlıklı bir kurum kültürünün oluşmasını engellediklerini belirtmişlerdir. Sağlıklı bir okul kültürü öğretmelerin kendi işleri hakkında olumlu duygulara sahip olmasına ve öğrencilerin öğrenmeye motive olmasına yardım etmektedir (Barnett ve McCormick, 2004). Tüm paydaşların katkı sağladığı bir okul kültürü, yaratıcı bir öğrenme ortamı oluşturmaya imkân sağlamakta ve öğrencinin akademik başarısının artmasını sağlamaktadır (Fiore, 2000). Bu açıdan öğretmen değişiminin önündeki en büyük etmenlerden biri olan ücretli öğretmenlik kavramının temel eğitim döneminde yeniden gözden geçirilmesi öğrencilerin duygusal ve akademik gelişimleri açısından önemlidir.

Araştırma bulgularından hareketle şu öneriler getirilebilir:

- İlkokul döneminde öğrencilerin öğretmenlerine bağlandığı görülmektedir. Öğrencilerin hayatında önemli bir yer tutan sınıf öğretmenlerinin sürekliliğinin sağlanması öğrencilerin akademik, kişisel ve sosyal gelişimini destekleyecek ve okula yönelik kaygılarını azaltacaktır.
- Ücretli öğretmenlik statüsü yeniden düzenlenmeli veya tamamen kaldırılmalıdır.
- Eğer ücretli öğretmen çalıştırmak zorunlu ise en azından bu öğretmenlerin özlük hakları ve maaşlarında iyileştirme yapılarak, bu öğretmenlerin bir yıl boyunca sınıflarının başında olmalarının sağlayıcı önlemler alınmalıdır.
- MEB, kadrolu ve sözleşmeli sınıf öğretmenlerinin tayin politikasını bir şubeyi birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar okutacak şekilde düzenlemelidir.

- Ortaokul birinci sınıf (beşinci sınıf) öğrencilerinin sınıf ve branş öğretmenleriyle ilgili algıları araştırılmalı; ülkemizde ilkokula devam eden öğrencilerin gelişim özellikleri ve sınıf öğretmenine bağlanma biçimleri dikkate alınmalı ve bu araştırma sonuçlarından hareketle bir an önce ilkokulların süresinde düzenlemeye gidilmelidir. Dördüncü sınıfa giden öğrencilerin sınıf öğretmenine bağlanma durumları dikkate alındığında ilkokulların en az beş sene olması gerektiği söylenebilir.
- Araştırma İstanbul'da düşük sosyo-ekonomik düzeyde ailelerin çocuklarının devam ettiği bir devlet ilkokulunda sınıf öğretmenleri değişen öğrencilerle yürütülmüştür. Farklı il ve sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda da benzer araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar / References

- Altan, M. Z. (2014). *Türkiye'nin eğitim çıkmazı: Girişimci öğretim girişimci öğretmen*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Altuner, G. Ş. ve Başaran, M. (2017). *İlkokul öğrencilerinin sınıf öğretmeni kavramına ilişkin metaforik algıları*. 16. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Lefke.
- Aykaç, N. (2012). İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37(164), 298-315.
- Bahar Güner, Ö., Tunca, N., Alkın Şahin, S. ve Oğuz, A. (2015). Öğretmen adaylarının öğretmen eğitimcisine ilişkin metaforik algıları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(4), 419-444. doi: 10.14527/pegegog.2015.023
- Balcı, A. (1999). *Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools* (Yayımlanmamış doktora tezi). ODTÜ, Ankara.
- Barnett, K. & McCormick, J. (2004). Leadership and individual principal-teacher relationships in schools. *Educational Administration Quarterly*, 40(3), 400-406. doi: 10.1177/0013161X03261742
- Carneiro, P. (2008). Equality of opportunity and educational achievement in Portugal. *Portuguese Economic Journal*, 7(1), 17-41. doi: 10.1007/s10258-007-0023-z
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çelik, K., Çatalbaş, G. ve Tombul, E. (2014). İlköğretim kurumu öğrencilerinin "sınıf öğretmeni" kavramına ilişkin metaforik algıları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 16, 1-16.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(21), 269-283.
- Çetin, Ş. (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*. 149.
- Çolak Ölmez, Z. (2009). *Sözleşmeli öğretmenlik uygulamasının öğretmenler üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi-Trabzon ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun.
- De Guerrero, M. C. M., & Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6(2), 95-120. doi: 10.1191/1362168802lr101oa
- Dewey, J. (2014). Günümüzde eğitim J. Ratner (Ed.). *Pedagogik inançlarım* içinde (1-10) B. Ata ve T. Öztürk (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Ekiz, D. ve Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin "öğretmen" kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 439-458.
- Erol, A. ve Erol, M. (2018). Platon'un "devlet" eserinin eğitsel açıdan değerlendirilmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 12-27.
- Ersoy, F. A. (2016). Fenomenoloji A. Saban ve A. Ersoy (Ed.) *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (ss.81-138). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, R. (2017). İlkokul öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 1-15.
- Fiore, D. (2000). Positive school cultures: The importance of visible leaders. *Contemporary Education*, 71, 2-11.
- Güler, A. Halıcıoğlu, B. H. ve Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gümüşeli, A. İ. (2004). Ailenin katılım ve desteğinin öğrenci başarısına etkisi. *Özel Okullar Bülteni*, 2(6), 14-17.
- Jimerson, S. R., Campos, E., & Greif, J. L. (2003). Toward an understanding of definitions and measures of school engagement and related terms. *The California School Psychologist*, 8, 7-27. doi: 10.1007/BF03340893
- Johnson, B. ve Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları* S. B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının öğretmenlik kavramına ilişkin metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471- 484.

- Karadağ, R. ve Gültekin, M. (2014). The metaphors that elementary school students use to describe the term "Teacher". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 69-83.
- Kıral B., Kıral E. ve Başdağ, S. (2013, Mayıs). *İlkokul öğrencilerinin algılarına göre sınıf öğretmeni metaforları*. XII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Aydın.
- Kıral, E. (2015). Öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmen metaforları. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 57-65.
- Koç, S. E. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(15), 47-72.
- Maulana, R., Opdenakker, M. C. ve Bosker, R. (2016). Teachers' instructional behaviors as important predictors of academic motivation: Changes and links across the school. *Learning and Individual Differences*, 50, 147-156. doi: 10.1016/j.lindif.2016.07.019.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* S. Turan (Çev. Ed.). Nobel Akademi Yayıncılık: Ankara.
- Nurmi, J. E. (2012). Students' characteristics and teacher-child relationships in instruction: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 7(3), 177-197. doi: 10.1016/j.edurev.2012.03.001
- Orhan, F. ve Dağcı, A. (2015). Ergenlikte dini kimliğin inşası: sosyal öğrenme kuramı açısından bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7), 115-132.
- Öşzavlı, H. ve Özberk, E. (2010, Eylül). *İlköğretimde eğitim-öğretim yılı içerisinde öğretmen değişikliğinin öğrencilerinin okul başarısına ve okula karşı olan tutumlarına etkisi*. 19. Eğitim Bilimleri Kurultayı, Kıbrıs.
- Özdemir, M. ve Kalaycı, H. (2013). Okul bağlılığı ve metaforik okul algısı üzerine bir inceleme: Çankırı örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(4), 2125-2137.
- Patton, M. Q. (2015). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A., Koçbeker, B. N., ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 461-522.
- Seferoğlu, G., Korkmazgil, S. ve Ölçü, Z. (2009). Gaining insights into teachers' ways of thinking via metaphors. *Educational Studies*, 35(3), 323-335.
- Sart, G. (2015). Fenomenoloji ve yorumlayıcı fenomenolojik analiz. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları içinde* (70-81). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları içinde* (253-266). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, A. (2017). *Öğretim tasarımı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Telli, S., Brok, P. ve Çakıroğlu, J. (2008). Öğretmen ve öğrencilerin ideal öğretmen hakkındaki görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(149), 118-129.
- Turan, M. ve Bozkurt, E. (2010). Ücretli öğretmenlik sistemine ilişkin öğretmen görüşleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 1543-1557.
- Turhan, M. ve Yaraş Z. (2013). Öğretmen ve öğrencilerin öğretmen, disiplin, müdür, sınıf kuralları, ödül ve ceza kavramlarına ilişkin metafor algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(23), 129-145.
- Yavuzer, H. (2012). *Çocuğunuzun ilk 6 yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. ve Tosun, M. F. (2013). Öğretmenlerin eğitim inançları ile öğretmen öğrenci ilişkilerine yönelik görüşleri arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 205-218.

Yazar(lar)

Mustafa Erol, Sınıf Eğitimi, Hayat Bilgisi Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Eğitimi alanlarında çalışmalar yapmaktadır

Mustafa Başaran, Sınıf Eğitimi, Türkçe Eğitimi, İlkokuma ve Yazma Eğitimi alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

İletişim

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Davutpaşa Kampüsü, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Esenler/İstanbul
e-mail: merol@yildiz.edu.tr

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Davutpaşa Kampüsü, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Esenler/İstanbul
e-mail: mbsrn@yildiz.edu.tr

Summary

Purpose and Significance. The quality of an educational institution is understood through the quality of the teacher. For this reason, the teacher plays a key role in educational institutions. Teacher change can lead to a decrease in students' success and to learning difficulties. Pedagogues stated that this situation is mostly seen in primary schools. Especially children between 6-10 years of age are open to being affected by teacher change. The main reason for this situation is that teachers' behaviors and their education styles are different from each other and it is hard for children to get used to the style of the newcomer, while they are already used to the style of their first primary school teacher (Öşzavlı & Özberk, 2010).

In this study, it is aimed to reveal the thoughts and metaphorical perceptions of the elementary school students whose primary school teachers were changed towards this situation. The answers to the following questions were sought within the framework of this basic objective.

1. What are the emotional reactions of the elementary school students whose primary school teachers were changed towards this change?
2. What are the metaphorical perceptions of students towards the change of their primary school teachers?

Methodology

Design of the Research. In this research, the qualitative research design of phenomenology; semi-structured interview and content analysis techniques were used for data collection and processing. Phenomenology is a qualitative research approach that reveals how people interpret their experiences as a result of their interaction with their environment (Sart, 2015). In other words, in phenomenological studies, it is aimed to understand the perspective of the study group about life experiences and to identify what makes their life meaningful (Johnson & Christensen, 2014). The reason for using this phenomenology pattern in this research is to focus on how primary school students, whose primary school teachers were changed, interpret these experiences.

Study group: The study population consists of the 4th grade students whose primary school teachers were changed more than two times through 1st, 2nd, 3rd, and 4th grades in Esenyurt, İstanbul. A total of 10 students (5 females and 5 males), were selected on a volunteer basis by obtaining their families' permission and the studies were carried out with these students. In order to determine the study group, the criterion sampling method of purposive sampling types was used. In criterion sampling, the sample is formed from individuals, events, objects or situations with qualifications identified in relation to the problem (Merriam, 2015). The criteria used to determine the study group was determined as "being a 4th grade student whose primary school teacher was changed at least two times from 1st grade till 4th grade".

Data Collection and Analysis: Data were obtained by following the semi-structured interview method. The semi-structured interview is a method of collecting data in which predetermined questions are asked by the researcher, and in which new and different questions can be asked about the subjects arisen during the interview (Güler, Halıcıoğlu & Taşkın, 2015; Merriam, 2015; Patton, 2015). The data obtained through semi-structured interview forms were analyzed by means of content analysis.

Validity and Reliability: To ensure validity and reliability of the research; students were selected to participate in this study on a voluntary basis. Since the validity in the qualitative research is generally related to the interpretations and results understood from the data (Güler, Halıcıoğlu & Taşkın, 2015), the research data were also reviewed by a different researcher and similar themes and categories were obtained.

Discussion and Conclusion. According to the results of the research, primary school students' emotional reactions towards the change of their primary school teacher were determined to be negative emotions such as sadness, helplessness, worthlessness, anxiety, being punished, jealousy, etc. Students' discourses regarding the emotional reactions shown towards the teacher change were grouped under three themes. These themes were named as follows; "negative emotions", "starting from scratch", and "I would never leave if I were a teacher". The negative emotions felt by the students about the change of their primary school teachers have the potential to negatively affect the cognitive and affective development in the school. According to a study carried out by Zira Öşzaylı and Özberk (2010), the teacher change may lead to decreases in students' success and to learning difficulties.

In this study, metaphorical perceptions of students about the change of their primary school teachers were also determined. The metaphors that students had developed were examined under two themes: "Ending" and "Change". In the literature, a study to determine the metaphors of the students whose primary school teachers were changed was not found. It was observed that studies mostly focus on students' perceptions of teachers. According to the results of these studies, a large number of primary school students develop positive metaphors towards their primary school teachers. Students whose teachers are changed constantly develop negative metaphors towards their teacher. It should also be kept in mind that the change of the primary school teachers causes the image of primary school teachers to become negative in the eyes of the students. In this case, it can be said that every new teacher will face more challenges than the former teacher of the classroom.

Recommendations. It is seen that the students are connected to their teachers in the primary school period. Ensuring the continuity of the primary school teachers who hold an important place in students' lives will support the academic, personal, and social development of the students and reduce their concerns about the school. Paid teacher status must be rearranged or repealed completely.